

УТВЪРДИЛ: .....

КРАСИМИР КИРИЛОВ
ОБЛАСТЕН УПРАВИТЕЛ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ

СЪГЛАСУВАЛ: .....

ЖОРО ТОШКОВ
НАЧАЛНИК НА
РЕГИОНАЛНО УПРАВЛЕНИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО - ДОБРИЧ

СЪГЛАСУВАЛ: ОБЛАСТЕН СЪВЕТ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ДОБРИЧ

Решение № 1 / 19.03.2020 г. от неприсъствено заседание на Областен съвет за развитие в съответствие с чл.72, ал.2 от Правилника за прилагане на Закона за регионално развитие

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ В ОБЛАСТ ДОБРИЧ (2020 – 2022 г.)

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК СЪС СЪКРАЩЕНИЯТА: РЕЗЮМЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ:

I. ВЪВЕДЕНИЕ.

I. 1. НОРМАТИВНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА РАЗРАБОТКАТА.

I. 2. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ.

I.3. ОБЩИ ПОСТАНОВКИ ЗА ПРОЦЕСА НА ПОДКРЕПА НА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В КОНТЕКСТА НА ЗАКОНА ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ И НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ.

II. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТКАТА И ПРЕДИЗИВИКАТЕЛСТВА.

III. РЕЗЮМЕ НА АНАЛИЗА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ.

III.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА / ПРОФИЛ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТТА.

III.1.1. Общи сведения за образователните институции в областта;

III.1.2. Данни за деца от специализираните институции за предоставяне на социални услуги и на децата, на които се предоставят социални услуги в общността или социални услуги от резидентен тип;

III.1.3. Данни за обхват и посещаемост на децата и учениците за учебната 2015 / 2016г.

III. 2. ДЕЦА И УЧЕНИЦИ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.

III.2.1. Данни за включването на децата и учениците във форми за развитие на интересите и потребностите;

III.2.2. Данни за деца и ученици в риск

III.2.3. Данни за деца и ученици със специални образователни потребности

III.2.4. Данни за деца и ученици с хронични заболявания

III.2.5. Данни за деца и ученици с изяви дарби

III.3. КАДРОВАТА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ СЪС СПЕЦИАЛИСТИ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ.

III.3.1. Данни за персонала в училищата и ДГ и други специалисти на територията на областта;

III.3.2. Информация за възможностите на училищата /ДГ за ресурсно обезпечаване на подкрепа на децата и учениците със СОП;

III.3.3. Кадрова осигуреност със специалисти в социални и други институции на територията на областта;

III.3.4. Реализирани форми за повишаване на педагогическите компетенции на педагогическите специалисти свързани с осигуряване и реализиране подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

III. 4. ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И ПАРТНЬОРСКИ МРЕЖИ.

III.4.1. Изградени партньорства между образователните институции и други заинтересовани страни;

III.4.2. Изграждане на партньорства с други институции, функциониращи на териториите на общините в изпълнение на дейностите по подкрепа на личностното развитие.

III. 5. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЩИНИТЕ В ОБЛАСТ ДОБРИЧ.

III.5.1. Общинска политика за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците, специфични условия, обективни и субективни трудности, рискове, възможни решения;

III.5.2. Сътрудничество между институциите в системата на предучилищното и училищното образование, държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги;

III.5.3. Добри практики в областта на приобщаващото образование.

IV. ВИЗИЯ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ.

IV. 1. Визия на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие (2020г. – 2022г.);

IV. 2. Стратегически цели на Областната стратегия.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ.

V.1. Критерии за оценка на изпълнението на Стратегията;

V.2. Предмет на оценката;

V.3. Критерии за оценка изпълнението на Стратегията.

VI. КООРДИНИРАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ.

СПИСЪК СЪС СЪКРАЩЕНИЯТА

ДГ	Детска градина
ДСП	Дирекция за социално подпомагане
ДПЛР	Допълнителна подкрепа за личностно развитие
ЕПЛР	Екип за подкрепа за личностно развитие
ЗПУО	Закон за предучилищното и училищното образование
МОН	Министерство на образованието и науката
МС	Министерски съвет
МКБППМН	Местна комисия за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни
НПО	Неправителствена организация
НЕИСПУО	Национална електронна информационна система за предучилищно и училищно образование
НУ	Начално училище
ОЗД	Отдел „Закрила на детето“
ОПЛР	Обща подкрепа за личностно развитие
ОУ	Основно училище
РДСП	Регионална дирекция за социално подпомагане
РЕПЛРДУСОП	Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на деца и ученици със специални образователни потребности
РУО	Регионално управление на образованието
РЦПППО	Регионален център за подкрепа процеса на приобщаващото образование
СОП	Специални образователни потребности
СУ	Средно училище
ЦОП	Център за обществена подкрепа
ЦОУД	Целодневна организация на учебния ден
ЦПЛР	Център за подкрепа за личностното развитие
ЦСОП	Център за специална образователна подкрепа
ДМСГД	Дом за медико-социални грижи за деца

РЕЗЮМЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ

Стратегическата част на Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на област Добрич се разработва в контекста на актуалното състояние на образователните институции на територията на областта и проученият капацитет на общините за осигуряване на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците. Стратегическата част е в съответствие с националната политика в областта на приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование.

Целите и приоритетите на Областната стратегия са съобразени със законовата рамка на процеса на приобщаващо образование в българските образователни институции и изконното право на всяко дете да бъде приобщено и ценено, да се гарантира достъпа му до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности.

В Областната стратегия се уреждат обществените отношения, свързани с процесите на приобщаващото образование, както и дейностите на всички институции в системата на предучилищното и училищното образование за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Основните принципни постановки, залегнали в настоящата стратегия са:

1. Гарантиране на правото на всяко дете и ученик на достъп до детска градина и училище най-близо до неговото местоживееие и качествено образование.
2. Приемане и зачитане уникалността на всяко дете и ученик и подкрепа на неговото личностно израстване, на които образователните институции трябва да откликнат по най-подходящия начин, чрез гарантиране на максимално развитие на неговия потенциал.
3. Професионално развитие и повишаване на педагогическите компетентности на работещите в образователните институции с оглед на откликване на необходимостта от осигуряване на обща и допълнителна подкрепяща среда на децата и учениците.
4. Сътрудничество на институциите в системата на предучилищното и училищното образование на всички равнища – управление, диалог и екипност, споделяне на добри практики в процеса на приобщаващото образование, ефективно взаимодействие с родителските общности и НПО, осигуряване на обща и допълнителна подкрепяща среда.

Настоящата стратегия е за двугодишен период и се фокусира върху приоритети, даващи отговор как приобщаващото образование да се случи в детските градини и училищата осъзнато и пълноценно и да гарантира качествено образование за всяко дете и ученик.

I. ВЪВЕДЕНИЕ.

I. 1. НОРМАТИВНИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА РАЗРАБОТКАТА.

Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на област Добрич е разработена в изпълнение на разпоредбата на чл. 196 от Закона за предучилищното и училищното образование (обн. ДВ бр. 79 от 13.10.2015 г.) (ЗПУО) и чл. 5 от Наредбата за приобщаващото образование (приета с ПСМ № 286 от 04.11.2016 г.), изменение и допълнение с ПСМ №289 /12.12.2018г./

I. 2. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ.

Процесът на разработване на Областната стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на област Добрич съдържа три основни етапа: Подготвителен, в който се планира и организира работата на общините в област Добрич във връзка с изготвяне на Анализ на потребностите относно подкрепата за

личностно развитие на децата и учениците; Същностен, в които се извършват дейности, свързани с проучване на анализите на общините, определяне на визия, цели, дейности в настоящата стратегия и Финален – свързан с разработването на стратегическия документ като окончателен. Освен тези три основни етапа са осъществени дейности, свързани с координиране, съгласуване, отчетност на техническия екип. Областната стратегия се основа на цялостен и системен подход на организация и сътрудничество, както и ориентирания към резултата подход. Стремещт е към концентрация на обхвата на ограничен брой приоритети в съответствие с философията на приобщаващото образование заложи в Закона за предучилищното и училищното образование и съпътстващите го нормативни документи и силна обвързаност на целите с реално измерими и проследими индикатори за резултат.

Проучен е пакет от действащи стратегически документи на европейско, национално, регионално и местно ниво, различни секторни стратегии и програми, статистически данни. Особено важен източник на информация за актуалното състояние на образователните институции на територията на областта и капацитета за осигуряване на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците са Анализите на потребностите относно подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, изготвени от общините на територията на област Добрич.

1. 3. ОБЩИ УСЛОВИЯ ЗА ПРОЦЕСА НА ПОДКРЕПА НА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ В КОНТЕКСТА НА ЗАКОНА ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ И НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ.

Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се осигурява от институциите в системата на предучилищното и училищното образование съвместно с държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги съгласно чл. 174 ал. 1 от ЗПУО.

Подкрепата за личностно развитие се осигурява на всички деца и ученици, в съответствие с индивидуалните им потребности и има за цел да осигури подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им съгласно чл. 176, ал. 1 от ЗПУО и чл. 4, ал. 2 от Наредбата за приобщаващото образование.

Наредбата за приобщаващото образование определя държавният образователен стандарт за приобщаващо образование, както и редът за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа.

Децата и учениците имат право да получат обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие съгласно чл. 171, ал. 1, т. 7 от ЗПУО.

Общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигурява там, където са детето и ученикът – чл. 177 ал. 2 от ЗПУО.

Общата подкрепа за личностно развитие е насочена към развитие на потенциала на всяко дете и ученик и включва:

1. екипна работа между учителите и други педагогически специалисти;
2. допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО;
3. допълнителни модули за деца, които не владеят български език (само за детските градини);
4. допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
5. консултации по учебни предмети;
6. кариерно ориентиране на учениците;
7. занимания по интереси;
8. библиотечно-информационно обслужване;

9. грижа за здравето;
10. осигуряване на общежитие;
11. поощряване с морални и материални награди;
12. дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
13. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
14. логопедична работа;

Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя въз основа на оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици.

Допълнителна подкрепа за личностно развитие се предоставя на деца и ученици със СОП, в риск, с хронични заболявания и с изявени дарби. Тя включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

Съгласно чл. 81 от Наредба за приобщаващо образование, допълнителната подкрепа е:

- краткосрочна (минимум 1 учебна година, максимум – до края на етап на обучение);
- дългосрочна – повече от един етап или степен на обучение или за целия период на обучение.

II. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТКАТА И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА.

Законът за предучилищното и училищно образование поставя изискване за разработване на Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците въз основа на общински анализи от подкрепа. В процеса на разработване на Областната стратегия се включва и описва предизвикателствата, стратегическите цели и дейности, които са в синхрон с философията и концепцията на приобщаващото образование.

За успешно прилагане в практиката на организацията, принципите и процедурите, изисквани от Закона за предучилищното и училищно образование и Наредбата за приобщаващото образование се поставят следните предизвикателства:

II.1. Преобразуване на институции в системата на предучилищното и училищното образование. Новата законодателна рамка поставя нови изисквания към детските градини и училищата. Активно и действено взаимодействие между държавни, общински органи и структури, включително доставчици на социални услуги за осигуряване на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

II.2. Философията на приобщаващото образование поставя необходимостта пред педагогическите специалисти за придобиване на компетентности, свързани с новите нормативни промени, както и осмисляне на собствения си педагогически опит с родители, добрите си практики, възможностите за развитие на тези практики и обогатяването им с нови идеи. Приобщаващото образование изисква разширяване на

кръга от педагогически специалисти в екипна работа като основен подход в неговата реализация.

II.3. Организацията и съдържанието на предучилищното и училищно образование е свързана с промени във финансирането на дейностите за обща и допълнителна подкрепа на децата и учениците.

II.4. За осъществяване на процеса на приобщаващото образование е необходимо фокусиране върху всички участници в процеса на образование – деца, родители, педагогически специалисти. Нетърпимост към дискриминаращите нагласи и поведение и подготовка на децата и учениците за живот в приобщаващо общество.

III. РЕЗЮМЕ НА АНАЛИЗА НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ

III. 1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА / ПРОФИЛ НА ОБРАЗОВАТЕЛНИТЕ ИНСТИТУЦИИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЛАСТТА.

III.1.1. Общи сведения за образователните институции в областта към 31.12.2019г.

На територията на област Добрич са разположени осем общини, в които се организира обучението, възпитанието и се осигурява обща и допълнителна подкрепа на децата и учениците в училища и детски градини, посочени в приложените таблици:

Детски градини

№	Община:	ДГ		Брой деца		
		общинска	частна	2-4 г.	5 г.	6г.
1	Балчик	13	0	301	128	105
2	Генерал Тошево	11	0	201	73	91
3	Добрич	14	1	1054	514	568
4	Добричка	30	0	357	128	122
5	Каварна	7	0	204	87	105
6	Крушари	1	0	51	32	31
7	Тервел	9	0	253	114	89
8	Шабла	1	0	55	22	126

Училища

	ПГ 5	ПГ 6	I	II	III	IV	V	VI	VII
Балчик	0	0	112	129	136	144	167	134	137
Г. Тошево	0	0	82	78	85	112	120	114	110
Добрич	51	131	648	619	672	752	795	817	716
Добричка	0	0	143	163	111	164	171	145	143
Каварна	0	0	106	121	111	115	105	102	99
Крушари	0	0	26	42	32	35	31	37	39
Тервел	8	5	115	123	127	118	135	115	124
Шабла	0	0	30	23	30	37	31	35	35
Област Добрич	59	136	1 262	1 298	1 304	1 477	1 555	1 499	1 403

	VIII профиглирана	VIII професионална	IX профиглирана	IX професионална	X профиглирана	X професионална	XI непрофиглирана	XI профиглирана	XI професионална	XII непрофиглиран	XII профиглирана	XII професионална
Балчик	43	49	22	43	19	31	27	0	25	23	0	24
Генерал Тошево	21	62	18	59	17	46	0	21	51	0	18	49
Добрич	368	457	386	479	369	385	20	358	351	21	366	331
Добричка	0	51	0	28	0	39	0	0	0	0	0	0
Каварна	52	49	45	38	38	38	19	22	32	18	15	16
Крушари	23	0	16	0	21	0	12	0	0	8	0	0
Тервел	25	63	26	62	23	42	23	0	54	24	0	38
Шабла	0	18	0	9	0	19	0	0	21	0	0	15
Област Добрич	532	749	513	718	487	600	101	401	534	94	399	473

На територията на област Добрич се организират дейности за обща подкрепа на децата и учениците в следните ЦПЛР.

№	Община	ЦПЛР	Брой групи	Брой ученици	Специалисти за осигуряване на обща подкрепа
1	Балчик	ОДК	51	872	8
2	Генерал Тошев	ЦРД	23	440	3,5
3	Генерал Тошево	Ученическо общежитие	3	74	5
4	Добрич	Ученическо общежитие	4	103	5
5	Каварна	ОДК	25	327	5
6	Тервел	„Малкият принц“	23	298	7.5
7	Шабла	ОДК	22	286	4

В Центровете за специална образователна подкрепа извършват:

*диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа с деца и ученици, за които оценката на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование е установила, че съобразно образователните им потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа;

*педагогическа и психологическа подкрепа;

* прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците

ЦСОП

№	Община	ЦСОП	Брой групи	Брой ученици	Специалисти
1	Балчик	„Акад. Тодор Самодумов“	8	63	21
2	Добрич	„Д-р Петър Берон“	14	88	20
3	Каварна	ЦСОП-Каварна	3	22	7,5

Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование извършва:

*организационно и методическо подпомагане на детските градини и училищата по отношение на предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;

*квалификация на педагогическите специалисти във връзка с приобщаващото образование и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;

*осигурява ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности в случаите, уредени в ЗПУО и Наредбата за Приобщаващо образование.

Ресурсът от специалисти, с който центърът разполага с логопеди, психолози, арт терапевт, сензорен терапевт, монтезори терапевти. Оказват постоянна методическа подкрепа при стартиране и приключване на учебната година : участия в заседания на ЕПЛР; План за подкрепа; създаване на условия за мероприятия, предложения за реализация и постигане на добри резултати. Инициират актуализиране на Плановете за подкрепа на деца /ученици. Добро взаимоотношение и сътрудничество с учителите от училища и детски градини.

РЦППО

Брой групи за ресурсно подпомагане	Брой ученици	Специалисти
22	248	32

III.1.2. Данни за деца от специализираните институции за предоставяне на медико-социални услуги за деца и от социалните услуги в общността.

Община	Институция /социални услуги	Общ брой на настанените /ползващите социални услуги деца	Данни за включването в образование	
			Училище /ДГ	Брой деца /ученици
Балчик	Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи без увреждания Център за обществена подкрепа			
Ген. Тошево	Център за обществена подкрепа	23	СУ „Н. Й. Вапцаров“ гр. Генерал Тошево	3
			ОУ „Христо Смирненски“ гр. Ген.Тошево	8
			ОУ „В.Левски“ с.Преселенци	1
			ОУ „Й.Йовков“ с.Красен	3
			ПГЗ „Т.Рачински“ гр. Ген.Тошево	1
			ДГ с.Красен	1
			ДГ „Дъга“ с.Кардам	2
			ДГ „Пролет“ гр.Ген.Тошево	1

			ДГ „Първи юни“ гр.Ген.Тошево	1
			ДГ „Радост“ гр.Ген.Тошево	1
Добрич	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания - I	15	15	1 ДГ 14 училище
	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания - II	15	15	15 училище
	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания - III	14	14	14 училище
	Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания - IV	15	8	8 - ЦСОП
	Център за обществена подкрепа - БЧК	31	30	6 ДГ 24 училище 1 дете не посещава ДГ
	Център за обществена подкрепа - 2	27	27	1 ДГ 26 училище
	Дневен център за деца увреждания	70	69	4 – ДГ 65 училище 1 дете не посещава училище
Добричка	Социални услуги за подобряване качеството на живот на деца в риск от 0 до 7 год. и техните семейства на територията на общината, чрез интегрирано и устойчиво представяне на комплекс от качествени и достъпни социални , здравни, образователни и др. услуги, отговарящи на техните потребности в стимулираща семейно и социална среда.	350	Общностен център с. Стефаново и на мобилен принцип	300
Каварна	0	0	0	0
Крушари	Защитено жилище с Крушари	8 лица	изнесено обучение ПУ „Д-р Петър Берон” гр. Добрич	2 лица
Тервел	-	-	-	-
Шабла	Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) гр. Шабла	2	СУ „Асен Златаров“ гр. Шабла	2
	Център за обществена подкрепа (ЦОП) гр. Шабла	37	ДГ „Дора Габе“, СУ „Асен Златаров“ гр. Шабла, ОУ „Св. Климент Охридски“ с. Дуранкулак	6 деца, 27 ученици 3 ученика

На територията на 6 общини се предлагат социални услуги за децата или услуги от резидентен тип. В тях обхванатите деца са включени в детска градини или училище. Специализираните институции за социални услуги извършват дейности, близки до посочените в чл. 49, ал. 1, т. 3, 5 и 6 от ЗПУО – превантивна, диагностична, рехабилитационна, корекционна и ресоциализираща работа с деца и ученици, педагогическа и психологическа подкрепа, прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците с увреждания. В тях работят специалисти, които могат да осигуряват предлагането на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в училищата и детските градини. Това дава възможност за компенсирание на недостига на специалисти в образователните институции, където е необходимо. Опитът на общините от управлението на специализирани институции за предлагане на социални услуги е полезен за възлагане на ресурсното подпомагане на деца и ученици със СОП на лицензирани доставчици на социални услуги.

III.1.3. Данни за обхват и посещаемост на децата и учениците за учебната 2018/2019г.

От информацията, предоставена от Анализите на общините 26% от децата, подлежащи на задължително предучилищно образование не са обхванати в детските градини или в училищата, които организират подготвителни групи. 9,8 % от децата на 5 и 6 годишна възраст не посещават редовно предучилищните заведения.

Процентът на обхванатите деца, подлежащи на задължително предучилищно образование, е показател за предприемане на действени мерки на общинско ниво, свързани с осъзнаване важността на задължителното предучилищно образование, две години преди постъпване в първи клас, съвместно с педагогическите специалисти от детските градини.

Необхванатите ученици в задължителното училищно образование е 1,42%. Отпадналите от системата на училищното образование е 1,54%.

На училищно и общинско ниво са предприети мерки за обхващане, задържане и връщане на децата и учениците в системата на образованието, разработени са Стратегия за привличане и задържане на децата и учениците, Програма за превенция за ранното напускане на училище.

От информацията, предоставена от общините, причините за необхванати деца и ученици или преждевременно напускане на образователните институции се обособяват в три групи: икономически, социални и етнокултурни.

Институциите, в рамките на своите правомощия, по отделно водят активна политика за предотвратяване на напускане на образователната система и връщането на учениците в нея. Необходимо е ефективно координиране на дейностите между образователни институции, държавни и местни структури, както и доставчици на социални услуги за комплексно решаване на проблемите, свързани с отпадане от училищно образование.

III.2. ДЕЦА И УЧЕНИЦИ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ.

Подкрепата за личностно развитие се предоставя в съответствие с индивидуалните потребности на всяко дете или ученик съгласно чл. 4 ал. 2 от Наредбата за приобщаващо образование. Данните за децата и учениците, за които е необходимо да се осигури обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие дава

реална представа за разбирането на ситуацията относно необходимостта от образование в приобщаваща среда.

III.2.1. Данни за включването на децата и учениците във форми за развитие на интересите и потребностите.

Занимания по интереси

Изяви по	Брой изяви	Брой участвали училища/ЦПЛР	Брой участвали ученици
Национален календар за изяви по интереси на децата и учениците	194	33	2 296
Национален спортен календар	704	40	1 961

Училищни библиотеки

Брой училища	Брой училищни библиотеки	От тях открити през учебната 2018/2019 година	Брой щатни библиотекар и	От тях назначени през учебната 2018/2019 година
69	47	2	7	1

Дейности по проекти и ЦОУД

Ученици, включени в ЦОУД за учебната 2018 / 2019		Ученици, включени в училищни форми за развитие на интересите финансирани държавния бюджет		Ученици, включени във форми за развитие на интересите по проекти към МОН /“Подкрепа за успех“ и др./		Брой ученици, включени в извънучилищни форми за развитие на интересите	
Брой групи	Брой ученици	Брой групи	Брой ученици	Брой групи	Брой ученици	Брой групи	Брой ученици
249	5 681	236	3 489	1008	4168	152	2 736

От обобщената информация за включването на децата и учениците във форми за развитие на интересите и потребностите е видно, че 50% от учениците от основния етап на средното образование са включени в целодневна организация на учебния ден. Най-голям обхват в целодневната организация са включени учениците от общините, които организират пътуване на децата от малки населени места, в които липсва училище. Обхващането на учениците в ЦОУД означава, че педагогическите екипи в училищата са осигурили финансова и материална обезпеченост на образователната

институция, наличие на санитарно - хигиенни условия, безопасни условия на обученията и заявени желание от страна на родителите.

Дейности за осъществяване на обща подкрепа по проект „Подкрепа за успех“:

- осъществяване на обща подкрепа за личностно развитие на учениците в съответствие с чл. 17 и 27 от Наредбата за приобщаващото образование чрез допълнително обучение по учебни предмети за превенция на обучителни затруднения и/или за преодоляване на системни пропуски при усвояването на учебното съдържание, както и чрез допълнителни дейности, които са пряко насочени към преодоляване на обучителни затруднения по определените предмети;
- допълнителни обучения във втори гимназиален етап за преодоляване на пропуски при усвояването на учебното съдържание и/или за актуализация на компетентностите с цел успешно полагане на държавния зрелостен изпит по български език и литература, както и на държавни зрелостни изпити по други предмети от общообразователната подготовка;
- осъществяване на обща подкрепа чрез осигуряване на занимания по интереси за стимулиране на творческите изяви и за повишаване на мотивацията за учене – за учениците от училищата с по-ниска концентрация на ученици в риск от ранно отпадане (минимум 2% от общия брой на учениците в съответното училище), в т.ч. и тези, участващи в дейност 3;
- осъществяване на обща подкрепа чрез кариерно ориентиране с цел подготовка за преход към следваща степен, за мотивация за продължаване на образованието, за участие на пазара на труда, кариерно ориентиране за учениците от прогимназиалния етап на образование (от V до VII клас) посредством центровете за подкрепа за личностно развитие, включително и по обучителната система STEM, когато е приложимо и др.;
- дейности за работа с родителите чрез включване на образователни медиатори, социални работници, ромски авторитети и лидери, представители на неправителствени организации и др. заинтересовани лица в образователния процес и насърчаване на сътрудничеството с педагогическите специалисти за намаляване на риска от преждевременно напускане на образователната система от учениците;

Брой училища	Брой групи ДЗ	Брой ученици ДЗ	Брой групи Д4	Брой ученици Д4	Брой ръководители на групи
61	170	2227	15	95	408

Дейност 3 (ДЗ)

Осъществяване на обща подкрепа за личностно развитие на учениците в съответствие с чл. 17 и 27 от Наредбата за приобщаващото образование чрез допълнително обучение по учебни предмети за превенция на обучителни затруднения и/или за преодоляване на системни пропуски при усвояването на учебното съдържание, както и чрез допълнителни дейности, които са пряко насочени към преодоляване на обучителни затруднения по определените предмети;

Дейност 4 (Д4)

Допълнителни обучения във втори гимназиален етап за преодоляване на пропуски при усвояването на учебното съдържание и/или за актуализация на

компетентностите с цел успешно полагане на държавния зрелостен изпит по български език и литература, както и на държавни зрелостни изпити по други предмети от общообразователната подготовка;

III.2.2. Данни за деца и ученици в риск.

Данни за децата и учениците в риск:

От обобщената информация за деца в риск най-голям е броят на децата без родителска грижа или чиито родители са починали, неизвестни, лишени са от родителски права или родителските им права са ограничени, в това число с родители в чужбина. Общините разработват програми за закрила на детето за всяка текуща година. Организиран се извънкласни дейности в училищата за тези деца и ученици, включват се в образователни програми, свързани с опасностите и последствията от употребата на психоактивни вещества, рисково сексуално поведение и др. Дейностите се изпълняват от общински администрации, училищни екипи, ЦОП в общините, МКБППМН и съществуващите към нея Информационно – консултативен кабинет и училище за родители.

В случаите на дете в риск се прилага Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца-жертви или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция, който регламентира конкретните задължения на ангажираните субекти в случаите, при които е необходима кризисна интервенция. Механизмът обединява ресурсите и усилията на ОЗД, представителите на общината, РУ на МВР; РЗИ; личен лекар на детето; РУО на МОН; училище; детска градина; МКБППМН; съд; прокуратура, доставчик на социална услуга и др.

Институциите водят активна политика в рамките на своите правомощия за превенция на рисково поведение и подкрепа на децата и учениците в риск. Недостатъчна е все още координацията и обмена на данни между тях за ефективен комплексен подход към проблемите на тези деца и ученици. Устойчивостта на взетите мерки за преодоляване на рисково поведение или предотвратяване на случаите на дете, жертва на насилие е чрез осигуряване на обща и допълнителна подкрепа в образователните институции за всеки конкретен случай с активно взаимодействие между общински и държавни структури, както и доставчици на социални услуги.

III.2.3. Данни за деца и ученици със специални образователни потребности.

Детските градини и училищата предоставят допълнителна подкрепа за личностно развитие въз основа на оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците в риск, децата и учениците със специални образователни потребности, с хронични заболявания и изявиени дарби съгласно чл. 187 ал. 2 от ЗПУО. За ефективно изпълнение на ключовия период на преход от ЗПУО към Наредбата за приобщаващото образование в Анализите направени от общините е проучена и обобщена информацията за тези четири групи деца и ученици, за които е необходимо ефективно и съвместно да се работи с образователните институции за осигуряване на действена приобщаваща среда.

ЕПЛР се определят със заповед на директора от съответната образователна институция за дете или ученик със СОП и изпълняват своите задължения в съответствие с Раздел III „Екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика“ от Наредбата за приобщаващо образование. В състава на ЕПЛР участват психолог и/или педагогически съветник, логопед, ресурсен учител/специален педагог,

както и други специалисти според индивидуалните потребности на детето или ученика. Екипите се ръководят от определения със заповедта на директора специалист от ЕПЛР.

В работата на ЕПЛР на детето или ученика участва родителят, а при необходимост и представител от съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. За всяко заседание се води протокол.

В началото на всяка учебна година директорите на детските градини и училищата с писмо до директора на РЦПППО – Добрич изискват необходимите специалисти за определяне на ЕПЛР за всяко дете/ ученик със СОП съгласно чл. 188 ал. 3 от ЗПУО.

Община	Брой деца със СОП от ДГ, които се подпомагат от специалисти назначени в ДГ	Брой деца със СОП от ДГ, които се подпомагат от специалисти от РЦПППО	Брой ученици със СОП, които се подпомагат от специалисти назначени в училище	Брой ученици със СОП, които се подпомагат от специалисти назначени от РЦПППО	общо
Балчик	0	3	5	14	22
Генерал Тошево	0	3	0	18	21
Добрич	0	54	130	75	250
Добричка	0	4	0	27	29
Каварна	0	6	0	18	24
Крушари	0	1	7	1	9
Тервел	0	3	15	0	15
Шабла	0	1	0	11	12
Общо	0	75	157	164	382

Данните са към 16.12.2019г

На територията на област Добрич се осигурява допълнителна подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, които са включени в групи за ресурсно подпомагане. За учениците с хронични заболявания и изявени дарби се изготвят индивидуални учебни планове и програми. Предстои обучение на педагогическите специалисти да изготвят оценка на образователните потребности за децата и учениците в риск. Ролята на оценката е да осигури холистичен подход и мобилизира ресурсите на социалната, образователната и здравната системи с цел

навременната им и координирана намеса при забелязани възможно затруднения в развитието на дете в риск.

Учебни заведения в които се осигурява допълнителна подкрепа

Община	Детска градина	Начално училище	Основна училище	Средно училище	Обединено училище	Професионална гимназия
Балчик	1	0	1	1	0	0
Генерал Тошево	2	0	2	1	0	0
Добрич	11	0	6	6	1	3
Добричка	2	0	8	0	2	0
Каварна	2	0	1	1	0	0
Крушари	1	0	1	1	0	0
Тервел	1	0	0	1	0	0
Шабла	1	0	1	1	0	0
Общо	21	0	20	13	3	3

На територията на област Добрич се осигурява допълнителна подкрепа в:

- 21 Детски градини
- 20 Основни училища
- 13 Средни училища
- 3 Обединени училища
- 3 Професионални гимназии

Девет училища и една детска градина на територията на областта – СУ „Д.Талев“ гр. Добрич, СУ „Хр. Смирненски“ с. Крушари, СУ „Йордан Йовков“ гр. Тервел, СУ „Л. Каравелов“, СУ „Св. Кл. Охридски“, СУ „Св.Св. Кирил и Методий“, ОУ „Ст. Караджа“, ОУ „Хр. Ботев“, СУ „Христо Смирненски“ с. Оброчище, ДГ „Първи юни“, с. Оброчище, в които са осигурени условия и ресурси за осигуряване на подкрепяща среда за осъществяване на самостоятелно ресурсно подпомагане за учениците със специални образователни потребности.

III.2.4. Данни за деца и ученици с хронични заболявания.

Данни за децата и учениците с хронични заболявания

	Ген. Тошево	Добрич	Добричка	Каварна	Крушари	Тервел	Шабла
Деца с хронични заболявания	29	182	12	14	5	9	11

Осигуряването на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците с хронични заболявания обхваща периода, необходим за лечение на детето или ученика. При необходимост срокът се удължава в зависимост от тяхното здравословно състояние. За осигуряване на качествен процес на образование и съобразявайки се със здравословното състояние на учениците, които повече от 30 последователни учебни дни не могат да се обучават в друга присъствена форма на обучение се организира индивидуална форма на обучение.

Здравни кабинети и медицински лица в училището

Брой училища	Брой здравни кабинети	От тях открити през учебната 2018/2019 година	Брой медицински специалисти назначени	От тях назначени през учебната 2018/2019 година
69	66	3	71	14

Здравни кабинети и медицински лица в детските градини

Брой детски градини	Брой здравни кабинети	От тях открити през учебната 2018/2019 година	Брой медицински специалисти назначени	От тях назначени през учебната 2018/2019 година
86	32	0	43	7

III.2.5. Данни за деца и ученици с изявени дарби.

5.1 Деца с постижения в областта на науката	250
5.2 Деца с постижения в областта на спорта	360
5.3 Деца с постижения в областта на изкуството	285

От информацията за постиженията на децата и учениците в областта на науката, спорта и изкуството е видно, че създаването на условия гарантира тяхното личностно развитие. Общините са набелязали мерки за работа с тези деца и стимулиране на техните изяви и участия.

От обобщената информация за децата и учениците, нуждаещи се от осигуряване на обща и допълнителна подкрепа, е необходимо усилията на всички институции обвързани с отглеждането, възпитанието, образованието, социализация на подрастващите да се ангажират в най-висока степен с изпълнение на нормативната система по посока приобщаващо образование.

Стипендии:

Видове стипендии	Брой ученици, придобили право на стипендия
Постановление № 328 от 21 декември 2017 г. на Министерския съвет (ПМС) за условията и реда за получаване на стипендии от учениците след завършено основно образование	<p>1.1. Месечни стипендии по чл. 4, ал. 1 – общо 2087 бр., в т.ч.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за постигнати образователни резултати /по т. 1/ – 1005 бр. - за подпомагане на достъпа до образование и предотвратяване на отпадането /по т. 2/ - 616 бр. - за подпомагане на ученици с трайни увреждания /по т. 3/ – 135 бр. - за ученици без родители /по т. 4/ – 331 бр. <p>1.2. Еднократни стипендии по чл. 5, ал. 1 – общо – 33 бр., в т.ч.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за преодоляване от ученика на еднократни социални обстоятелства, свързани с достъпа му до образование /по т. 1/ – 24 бр. - за постигнати високи резултати от ученика в учебната, извънкласната или извънучилищната дейност /по т. 2/ – 19 бр.
2. Стипендии по Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби	<ul style="list-style-type: none"> 2.1. От общински училища – 60 бр. 2.2. От държавни училища към МОН – 1 бр. 2.3. От други държавни училища – 0 бр. 2.4. От частни училища – 0 бр.

Изведени проблеми за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие:

- Липсата на специалисти за осигуряване на допълнителна подкрепа на личностно развитие на ученици със специални образователни потребности;
- Необходимост от действени мерки за осигуряване развитието на децата с изявени дарби;
- Липсва на ефективно взаимодействие между родителите и педагогическите специалисти за гарантиране на най-добрия интерес на дете за неговото личностно израстване;
- Миграцията на родителите - заминаване на ученици в чужбина заедно с родителите или учениците се отглеждат от роднини, които не са в състояние да упражняват ефективен контрол;
- Ограничен достъп до социални услуги в малки населени места

III.3. КАДРОВАТА ОБЕЗПЕЧЕНОСТ СЪС СПЕЦИАЛИСТИ В СИСТЕМАТА НА ПРЕДУЧИЛИЩНО И УЧИЛИЩНОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ.

III.3.1. Данни за педагогически персонал в ДГ, училища, ЦПЛР, ЦСОП и РЦПППО.

Образователни институции	Педагогически персонал
Детски градини	433
Училища	1705
ЦПЛР	38
ЦСОП	48,5
РЦПППО	32

Все по-осезаемо в детските градини и училищата се чувства необходимостта от психолози, ресурсни учители, педагози, подготвени да работят с деца със зрителни, слухови и др. увреждания или хронични заболявания. Назначените такива специалисти в училищата и детските градини са недостатъчно на брой.

Училищните ръководства на училищата в област Добрич ясно осъзнават необходимостта от специфични умения и компетентности на своите педагогически специалисти, които трябва да са подготвени, за да реагират адекватно, както в осигуряването на кариерно ориентиране и занимания по интереси за развитие на способностите, за изява на дарбите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта и в организирането на дейности по превенция на тормоза и насилието, така и да работят със специфичен инструментариум съобразно индивидуалните потребности на деца и ученици със специални образователни потребности. В тази връзка училищата, в които се обучават големи групи деца със СОП са назначени 12 ресурсни учители.

Постепенното изграждане на логопедични и ресурсни кабинети в училищата и детските градини в област Добрич е доказателство за осъзнатата необходимост от създаване на условия за приобщаващо образование. Съществуващата материална база все още се оценява като недостатъчна, което налага концентриране на усилията на образователните, но и на всички институции в тази насока при осигуряване на нужното финансиране от държавата.

Училищата на територията на област Добрич имат добре развита партньорска мрежа. Всяка от образователните институции има традиции в сътрудничеството си с действащите социални институции, клубове, неправителствени организации и др. Препоръките, които могат да бъдат направени на базата на анализа на създадените партньорства, са в посока на по-активното включване на институции и фирми в осигуряването на разнообразни дейности по подкрепа на личностно развитие, които предполагат реализирането на по-дългосрочни съвместни инициативи съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците.

Освен липсата на специалисти за обезпечаване на допълнителната подкрепа в училищата, не по-малък е проблемът с недостига на педагози по учебни предмети като география, икономика, труд и предприемачество, технологии, чуждоезиково обучение, музика и изобразително изкуство, които се преподават от учители с друга специалност. Тази тенденция се наблюдава в училища, които са в малки населени места или отдалечени от областния град.

III.3.2. Информация за възможностите на училищата /ДГ за ресурсно подпомагане на децата и учениците със СОП.

Образователна институция	Ресурсни учители	Логопеди	Психолози	Педагогически съветници	Сензорен терапевт	Арт терапевт	Монтесори педагози	Други специалисти
Детски градини	0	2	0	0	0	0	0	0
Училища	12,5	10	8,5	5,5	0	0	0	0
РЦПППО-Добрич	20	3	3		1	1	4	0
ЦСОП	0	3	4	0	0	0	0	43
ЦПЛР	0	1	0	0	0	0	0	38
	32,5	18	15,5	5,5	1	1	2	81

Обобщената информация за броя на децата и учениците със специални образователни потребности и възможностите за назначаване на специалисти, осигуряващи ресурсното подпомагане показва необходимостта от обезпечаване на образователните институции с тях. В Анализите на потребностите от подкрепа за личностно развитие за децата и учениците общините представят информация по отделно всяко училище и детска градина за децата и учениците със СОП, които се обучават и възпитават в тях. От проучената информация е видно, че много образователни институции е необходимо да престъпят към действия за назначаване на специалисти за осигуряване на ресурсното подпомагане и ежедневно присъствие на психолози, логопеди и ресурсни учители.

III.3.3. Кадрова осигуреност със специалисти в образователни институции на територията на областта.

Кадровата обезпеченост със специалисти за осигуряване на обща и допълнителна подкрепа в образователните институции по места е възможна с използване на гъвкави подходи и действия. Връзката и взаимодействието между институциите позволява обезпечаване на процесите на приобщаващото образование.

III.3.4. Реализирани форми за повишаване на педагогическите компетенции на педагогическите специалист свързани с осигуряване и реализиране подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Специалисти, които работят в детските градини и училищата са преминали различни квалификационни форми през последните две учебни години за работа с деца със СОП, дете в риск, работа с деца с изявени дарби. Повечето от педагогическите специалисти са участвали в повече от 1 квалификационна форма в направление приобщаващо образование. Формите за повишаване на педагогическите компетенции са семинар, курс, работни маси, кръгли маси, конференции и др. Финансирането е от бюджетите на училищата, безплатни обучения, по проекти и програми, от община, безплатни обучения по програма на РЦПППО гр. Добрич, по проекти и др.. Обученията, свързани с повишаване на квалификацията са организирани на училищно ниво, общинско, регионално и национално. Организатори на квалификационните

форми са МОН, РУО – Добрич, Общини, РЦПППО – Добрич, НВО, ДИКПО гр. Варна и др.

Въпреки високия брой педагози, включени в различни квалификационни дейности, разнообразието от теми, свързани с приобщаващото образование, все още се отчита необходимостта от поддържаща квалификация за обогатяване на педагогическите умения и придобиване на ключови компетентности за работа с деца и ученици за ефективно осигуряване на обща и допълнителна подкрепа, както и търсене на форми за сътрудничество и партньорство с родителите.

Изведени проблеми, свързани с повишаване на педагогическите компетенции на учителите и директорите по посока осигуряване и реализиране на подкрепа за личностно развитие на деца и ученици:

- Обученията да са ориентирани към практиката; споделяне на добри практики
- Педагогическите специалисти с висока средна възраст имат ниска мотивация за участие в квалификационни форми;
- Недостатъчното финансиране намалява възможностите за участие във външни квалификационни форми.

Всяка община предлага решаване на проблемите, свързани с повишаване на педагогическите компетентности на специалистите като се съобразява с ресурсите, потребностите, кадрите, които работят по места.

III. 4. ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И ПАРТНЬОРСКИ МРЕЖИ

III.4.1. Изградени партньорства между образователните институции и други заинтересовани страни.

Всички институции в системата на образованието и подкрепата на личностно развитие си взаимодействат с Дирекция „Социално подпомагане“ – Отдел „Закрила на детето“, общинските – МКБППМН, Детска педагогическа стая към Районно управление, ЦПЛР - Център за работа с деца, читалища, НВО.

Училищата имат изградени традиции за партньорство и съвместни инициативи в подкрепа на деца и ученици с научни, образователни, информационни, културни и спортни институции.

В търсене на нови форми, удовлетворяващи интересите на учениците и осигуряващи им пълноценно оползотворяване на свободното време, училищата си партнират и с всички клубове, предприятия и дружества в областта на спорта.

III.4.2. Изграждане на партньорства с други институции, функциониращи на териториите на общините в изпълнение на дейностите по подкрепа на личностното развитие.

По-активното включване на институции и фирми в осигуряването на разнообразни дейности по подкрепа на личностно развитие, които предполагат реализирането на по-дългосрочни съвместни инициативи съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците.

III. 5. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЩИНИТЕ В ОБЛАСТ ДОБРИЧ.

III.5.1. Общинска политика за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците, специфични условия, обективни и субективни трудности, рискове, възможни решения.

В училищата в Община град Добрич са създадени условия за удовлетворяване интересите, желанията и потребностите за личностно израстване и реализация на деца

и ученици в свободното от учене време. С успех се реализират извънкласни форми, като вокални и танцови групи, куклено-театрални студия, арт работилници и др, за които има много добра материална база, обхванати са 5747 ученици в 412 групи; 4048 участват в групи по проект „Твоят час“; 1372 от учениците развиват своите интереси в извънучилищни форми за изкуство и различни видове спорт.

В три от общинските училища в град Добрич посочват слаби страни и затруднения в осигуряването на необходимите ресурси за развитие на интересите и потребностите на своите ученици ./ ОБУ „Йордан Йовков“, ОУ „П. Волов“, ОУ „Хан Аспарух“/.

Община Добричка – 52% от учениците са обхванати по проекти и национални програми, като 18% са включени в НП „Сстрижа за всеки ученик“ Модул 1” Осигуряване на допълнително обучение на ученици от началния етап на основното образование за повишаване на нивото на постиженията им по общообразователна подготовка „; 19% включени в занимания по интереси по тематични направления. Проблеми и затруднения се свързват с липсата на достатъчно финансови средства за осигуряване на необходимите ресурси за реализиране на избраните форми за развитие, както и необходимостта от подобряване на МТБ.

Община Тервел – изпълняват се проекти финансирани от ОП НОИР „Подкрепа за успех“ и „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“. В град Тервел функционира Център за подкрепа за личностно развитие с богато разнообразие от форми за пълноценно осмисляне на свободното време. По данни на училища и детски градини нараства делът на напусналите училище, често след завършване на 7 клас, поради обективни и субективни причини, т.е родители и деца не разпознават по-високата степен на образование като ценност и необходимост.

Община Генерал Тошево се характеризират с минимален брой социални услуги, предоставяни в общността, главно насочени към лица над 18 г. възраст. Липсват социални услуги, които да се предоставят на деца в риск, деца нуждаещи се от специална закрила, деца с трайни увреждания или деца със специални образователни потребности. Необходимо е да се разшири палитрата от услуги, за да се създаде възможност за задоволяване потребностите на идентифицираните целеви групи.

В Община Крушари не функционира Център за подкрепа за личностно развитие или друго специализирано звено. За организиране на образователна, творческа и спортната дейност основна роля играят Центъра за социална превенция към МКБППМН и читалищата на територията на общината.

Община Каварна – общо 615 ученици са включени в сборни групи по занимания по интереси, успешно работят 10 спортни клуба, които предоставят възможност за активно занимание със спорт на децата и младите хора – над 300.

Община Шабла – формите за развитие на интересите и потребностите на децата и учениците са изнесени в ОбДК и училищата. Интересът и желанията на подрастващите не винаги е удовлетворен – при формиране на групи, клубове, кръжоци не винаги достига минимума в нормативите. Липсват на местни кадри за разкриване на повече дейности.

Формирането на общинските политики за подкрепа на личностно развитие на децата и учениците се влияе от неблагоприятните тенденции в демографската характеристика на общините – намаляващ брой на населението поради отрицателен естествен прираст и миграция, породена от икономически фактори, свързани с осигуряване трудова заетост. Тези процеси влияят на институциите в системата на предучилищното и училищното образование – трудности при формиране на групите и паралелките съответно в детската градина и училищата, съществуване на стабилни ядра в ученическата общност, които въздействат върху процеса на формиране на устойчиви нагласи и мотивация за учене. В резултат на свиване на производствата, обема на работа и промяната в ситуацията на пазара на труда равнището на заетост е в спад.

Това създава предпоставки от социален характер, които влияят върху редовното посещение на децата и учениците. Много внимание изискват проблемите със задържането в детската градина и училищата на подрастващите от ромски произход. Педагогическите специалисти имат компетентности за осъществяване процеса на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие. За неговия напредък е необходимо да се организират квалификационни дейности, на различни нива - детска градина/училища, обучителни организации, програми.

Все по-често се констатира липсата на специалисти като психолог, логопед, ресурсен учител в образователните институции. Ресурсното подпомагане се извършва чрез Регионалния център за подкрепа на процеса за приобщаващо образование. Проблемът е и финансов, и кадрови. Възможен вариант за кадровото обезпечаване е квалификация на специалист или преквалификация на съществуващ педагог с финансово съдействие на институциите, които имат отношение към процеса на подкрепа на личностно развитие.

Трудности има с изграждането на достъпна архитектурна среда, което се вижда в изнесените по-горе данни. Усилията с реализираните дейности, финансирани от бюджета на общините, не обезпечават нормативно изискваните условия. Кандидатстването по проекти е начин за осигуряване средства за създаване подходяща среда.

III.5.2. Сътрудничество между институциите в системата на предучилищното и училищното образование, държавните и местните органи и структури и доставчиците на социални услуги.

Ефективното сътрудничество в системата на предучилищното и училищното образование и всички институции, свързани с тях е в средна степен. Всяка институция осигурява необходимата подкрепа в рамките на своите правомощия. Необходимо е тясно сътрудничество между образователните институции, държавните и местните органи и доставчиците на социални услуги и определяне на задължителните изисквания към всички участници в процеса на осъществяване на приобщаващо образование и отговорностите на всеки, съобразно определените му функции.

III.5.3. Добри практики в областта на приобщаващото образование.

При работата с деца и ученици със СОП има добра координираност между ресурсните учители от РЦПППО град Добрич и учителите от училищните екипи за подкрепа за личностно развитие.

По европейските проекти, по които работят, училищата си сътрудничат и с образователни институции от други държави – Полша, Румъния, Турция, Италия, Испания, Франция, Кипър, Латвия, Словения и др.

Училищата и детските градини са изградили традиции, чрез които се дава възможност децата да се изявяват и развиват своите заложби и талант – училищни клубове, участие във фестивали на различно ниво, спортни мероприятия, организиране на изложби, провеждане на училищни дебати и др. В много детски градини и училища са изградени добри практики на партньорство с родителите на децата.

Подкрепа на личностното развитие на децата и учениците - Изведени извънучилищни дейности в ЦПЛР, които са отворени и съобразени с желания, интереси, потребности на децата и учениците.

Изграждане позитивен организационен климат – Организиране летни занимания за децата и учениците чрез ЦПЛР, Зелен образователен център, читалищата на територията на общините, като се осигуряват възможности за достъп на всички желаещи.

Развитие на училищната общност – Насърчаващи и поощрителни инициативи от страна на общинските администрации, свързани с изяви и успехи на децата и учениците на различни нива – олимпиади, фестивали, конкурси, състезания – организирани празници, гостувания на изявени техни връстници от областта и региона и др.

IV. ВИЗИЯ И СТАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ

Направеният анализ на актуалното състояние на образователните институции на територията на област Добрич, включващ обхват на децата и учениците, кадровата обезпеченост с педагогически и непдагогически специалисти, реалното състояние на общата и специализираната среда и възможностите за обезпечаване на дейностите, свързани с подкрепа за личностно развитие са определящи при формиране на визията, целите на Областната стратегия и дейности за нейното реализиране.

IV.1 Визия:

Осъзнато и пълноценно изграждане на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в образователните институции чрез осигуряване на ключови фактори и ресурси от всички заинтересовани страни в системата на предучилищното и училищното образование на територията на област Добрич.

IV.2 Цели:

Целите са формулирани в реално измерими и ясни дефиниции, реализирането на които ще доведат до описаното във Визията желано състояние на образователните институции в област Добрич.

Стратегически цели:

- Осигуряване на среда за социално приобщаване и качествено образование, в която детето е прието, ценено и има възможност да развива своите способности;
- Осигуряване на необходими специалисти и повишаване на педагогическите компетенции на педагозите за посрещане на потребностите на децата и учениците за успешно и пълноценно приобщаване в училищната общност;
- Организационно и съдържателно развитие на институциите в системата на предучилищното и училищното образование за ефективно изпълнение на разпоредбите в нормативните документи за приобщаващо образование;
- Достъпност на общата и специализираната среда за децата и учениците чрез подобряване на материалните условия в детските градини и училищата;
- Осигуряване на най-добрия интерес на детето или ученикът чрез партньорство и взаимодействие между всички участници във процесите на обучение, възпитание, социализация и адаптация в образователните институции (деца/ученици – педагогически специалисти – родители);
- **Стратегическа цел:** Активно взаимодействие между образователните институции, държавни и общински структури, доставчици на социални услуги за осигуряване на процеса на приобщаващо образование в детските градини и училищата.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ЦЕЛИ.

1. Достъп до качествено образование за деца и ученици.

1.1. изграждане на педагогическа и специализирана подкрепяща среда за всяко дете и ученик за осигуряване на приобщаващото образование.

1.2. развитие на капацитета на учителите от общообразователните училища и детските градини за работа с децата и с учениците със специални образователни потребности ; с хронични заболявания; в риск; с изявени дарби както и на специалистите, работещи с деца и ученици за прилагане на единна методика за оценяване на образователните им потребности;

1.3. създаване и ефективно функциониране на достъпни центрове, предоставящи адекватна подкрепа за всяко дете и ученик.

2. Повишаване участието и ангажираността на родителите и местната общност са участници в процеса на образование.

Те са основен фактор за подпомагане на децата и младите хора в риск от преждевременно напускане на училище и трябва да бъдат насърчавани чрез:

2.1. популяризиране на добри практики и възможности за участие в мрежи за включване на родителите и местната общност в мерки за предотвратяване на преждевременното напускане на училище;

2.2. повишаване отговорността на родителите и тяхната активност за сътрудничество с учителите и училищното ръководство с цел развитието на децата им с фокус върху родители от уязвими групи за насърчаване на редовното посещаване на детската градина и училището;

2.3. включване в осъществяването на граждански контрол в управлението на образователните институции.

3. Подкрепа за личностно развитието на децата и учениците.

За осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на децата и учениците е необходима и допълнителна подкрепа. Тя се предоставя на деца и ученици: със специални образователни потребности; с хронични заболявания; в риск; с изявени дарби, като ограничава преждевременното напускане на училище и предотвратява социалното изключване. Конкретните мерки в тази насока включват:

3.1. назначаване на педагогически съветници, психолози, логопеди, ресурсни учители в детските градини и училищата;

3.2. създаване на екипи, които да работят съвместно с родителите, органите за закрила правата на детето и органите за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните;

3.3. развитие на ученическото самоуправление чрез ученическите съвети/парламенти с подкрепа от училището и от органите на местно самоуправление;

3.4. въвеждане на съвременни подходи за управление на дисциплината за преодоляване на фрагментарността в това отношение и постигане на последователна политика в областта на възпитанието.

4. Прилагане на системи за ранно предупреждение за преждевременно напускане.

След идентифициране на децата и учениците, застрашени от преждевременно напускане на училище и причините за това, следва да се прилагат конкретни мерки за всеки застрашен, като:

4.1. работа със семейството;

4.2. насочване за работа с психолог, педагогически съветник, младежки или социален работник, препоръка за включване в полуинтернатна група или целодневна организация на учебния ден и др.;

4.3. допълнителни занимания/консултации, насочване към дейности по интереси;

4.4. мотивиране за продължаване на образованието в следваща степен или за придобиване на професионална квалификация.

5. Развитие на занимания по интереси.

Заниманията по интереси имат доказан ефект като средство за повишаване удовлетвореността на децата и учениците от живота в детската градина и училището и ограничаване на преждевременното напускане на училище. Те осмислят свободното време на учениците чрез изява в предпочитана дейност, приобщават и мотивират, включително деца и ученици с идентифицирани потребности от специфична подкрепа, деца и ученици в риск от отпадане и/или с прояви на агресия и/или насилие. Тези занимания повишават мотивацията за участие в образователния процес и допринасят за развиване на знания, умения и компетентности.

6. Подпомагане на ученици, застрашени от преждеременно напускане на училище, по финансови причини.

Една от основните причини за преждевременното напускане на училище е липсата на финансови средства на семейството за осигуряване на редовното присъствие и активното участие на децата и учениците в образователния процес. Целевата финансова подкрепа може да включва:

6.1. частично или пълно заплащане на таксите от общината в детските градини за децата от семейства с ниски доходи;

6.2. реализиране на училищни политики чрез разработени правила за отпускане на стипендии за насърчаване повишаването на образователните резултати, подпомагане на достъпа до образование и предотвратяване на отпадането.

V.1. КАЧЕСТВЕНИ КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ.

- Брой институции – Центрове за подкрепа за личностно развитие, които осигуряват обща и допълнителна подкрепа;
- Брой преобразувани институции – ЦСОП;
- Брой детски градини и училища, които самостоятелно организират и обезпечават ресурсното подпомагане на децата и учениците по чл. 283, ал. 4 от ЗПУО;
- Брой образователни институции, участващи в национални програми и проекти, осигуряващи процеса на приобщаващото образование;
- Брой педагогически специалисти, участвали в обучения за развитие на професионалните компетентности за предоставяне на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие;
- Брой институции със значително подобрене на материалната база – нови елементи на специализирана среда;
- Брой детски градини и училища, в които работят педагогически съветници, психолози, логопеди и помощник на учителя.

V.2. ПРЕДМЕТ НА ОЦЕНКАТА.

Предмет на оценката е изпълнението на Областната стратегия и постигнатите резултати. Тази оценка се извършва в два аспекта:

- Доколко се спазват регламентираниите дейности за изпълнение на стратегическите цели, как се осигурява взаимовръзката между изпълнението на Областната стратегия и общинските стратегии за личностно развитие на децата и учениците;
- Какви са постигнатите резултати, доколко ефективно и ефикасно е въздействието на Областната стратегия за постигането на целите и желаната визия.

VI. КООРДИНИРАНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ.

Областна стратегия за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се изпълнява от институциите, които работят на територията на област Добрич и са ангажирани с осигуряване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците.

След приемането на областната стратегия, в изпълнение на чл.197, ал .1 и 2 от ЗПУО, всяка община разработва общинска стратегия за личностно развитие на децата и учениците за период от 2 години, която се приема от общинския съвет.

За изпълнение на общинската стратегия, ежегодно до 30 април, общински я съвет, по предложение на кмета и след съгласуване с Регионалното управление на образованието, приема годишен план за изпълнение на дейностите за подкрепа на личностно развитие.

Информация за изпълнените дейности и постигане на критериите за оценка на изпълнението на Областната стратегия се внася в Областна администрация - Добрич от общините три месеца преди изтичане на срока на Областната стратегия.